

Zapojenie verejnosti do plánovania verejných priestranstiev – krok za krokom

Metodická príručka

Autor: Mgr. Veronika Prachárová

Názov národného projektu: Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík

Predložené dňa: 1.7.2019

Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti

(zadávateľ)

ZAPOJENIE VEREJNOSTI DO PLÁNOVANIA VEREJNÝCH PRIESTRANSTIEV – KROK ZA KROKOM Metodická príručka

Autor: Mgr. Veronika Prachárová

Grafická úprava a fotografie: Mgr. Veronika Prachárová

Názov národného projektu: Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík

ITMS: 314011M298

Operačný program: OP Efektívna verejná správa

Zdroj financovania: Tento materiál je podporený z Európskeho sociálneho fondu

Autor súhlasí so zaradením obsahu výstupu do znalostnej elektronickej databázy ÚSV ROS.

Vyhotovené dňa: 1.7.2019



Úrad splnomocnenca vlády SR
pre rozvoj občianskej spoločnosti



Operačný program
**Efektívna
verejná správa**



Európska únia
Európsky sociálny fond



MINISTERSTVO
VNÚTRA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY



Slovak Governance Institute
Inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť



BRATISLAVA

Zapojenie verejnosti do plánovania verejných
priestranstiev – krok za krokom, Metodická príručka,

Veronika Prachárová

Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej
spoločnosti, Cukrová 14, 811 08 Bratislava,

2019

ISBN: 978 – 80 – 89051 – 32 – 8

Opis Národného projektu Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík

Pilotná schéma participatívnej tvorby verejných politík

Pilotná schéma participatívnej tvorby verejných politík predstavuje praktickú časť projektu. Zastrešuje dvanásť pilotných projektov, ktoré testujú rôzne participačné scenáre a nástroje zapojenia verejnosti do tvorby verejných politík na 4 úrovniach (národná, regionálna, mikroregionálna, lokálna). Zameranie verejných politík predstavuje témy ako sociálna inklúzia, otvorené dáta, udržateľná mobilita, deti a mládež, medziobecná spolupráca, využívanie verejných priestorov, odpadové hospodárstvo, environmentálna výchova a vzdelávanie. Projekty boli do pilotnej schémy vybrané na základe samostatnej výzvy k predkladaniu projektov ÚSV ROS, realizovanej v Novembri 2015. Na základe dvanástich memoránd o spolupráci medzi ÚSV ROS, konkrétnym subjektom verejnej správy (VS) a vybranou mimovládnu organizáciou, ktorá vznik projektu iniciovala, vznikne dvanásť verejných politík, pripravených na zavedenie do praxe.

Pilotná schéma je súčasne cenným zdrojom dát pre analytickú činnosť, ktorá predstavuje druhú časť projektu.

Analyticko-metodicko-legislatívna podpora zavádzania participatívnej tvorby verejných politík do praxe

Analyticko-metodicko-legislatívna podpora zavádzania participatívnej tvorby verejných politík do praxe predstavuje teoretickú časť projektu, ktorá je zameraná na analytickú, metodickú, legislatívnu činnosť. Na základe analytickej, metodickej a legislatívnej činnosti bude priebežne budovaná verejne elektronicky dostupná znalostná databáza. Výsledkom bude *Analýza stavu a možností participácie v SR*, ako aj návrhy na legislatívne zmeny, zvyšujúce účasť verejnosti v procese prípravy, tvorby, implementácie, monitoringu a revízie verejných politík.

Budovanie kapacít v prostredí VS predstavuje samostatný blok činností. Jeho cieľom je identifikovať príčiny nedostatočnej aplikácie inovatívnych a participatívnych metód v praxi verejnej správy. Bude navrhnutý profil absolventa, architektúra a sylaby špecializovaného vzdelávacieho programu, ako aj metodiky pre nový vzdelávací program s názvom "Participatívna tvorba politík v prostredí verejnej správy". Súčasťou je pilotné testovanie programu vzdelávania na 3 skupinách účastníkov z prostredia VS (štátna správa, regionálna územná samospráva, regionálne združenia miest a obcí, miestna územná samospráva).

Obsah

1	Úvod.....	4
2	Dobré verejné priestranstvo	6
3	Zásahy do verejných priestranstiev	8
4	Odporúčané postupy.....	10
4.1	Príprava.....	10
4.2	Participatívne plánovanie	17
5	Zhrnutie cieľov, zdôvodnení a odporúčaní.....	21
6	Zdroje.....	23

1 Úvod

Verejné priestranstvá dokážu priniesť do života obyvateľov miest mnohé benefity - či už niekto preferuje ruch veľkomesta alebo naopak skôr klud v tichom parku. Dávajú príležitosť stretnúť sa s inými ľuďmi, spoznávať odlišné kultúry či verejne prezentovať svoje názory a postoje (Worpole & Knox 2007:1). Ulice, pouličné trhy, parky či ihriská zohrávajú dôležitú úlohu v spoločenskom živote komúnit. Sú dôležitou súčasťou toho ako mesto vnímané obyvateľmi a ako sa v ňom cítia. Dokonca to, **akú majú podobu je jedným z hlavných faktorov ovplyvňujúcich kvalitu života** a rozvoj mesta (Bratislava – Nové Mesto 2014).

Dobré verejné priestranstvá sa vyznačujú aspektami ako sú sociálna rovnosť, prístupnosť pre všetkých a tolerancia odlišnosti (Bratislava – Nové Mesto 2014). Ukazovateľom kvality sú najmä ľudia, ktorí sa v ňom pohybujú a interagujú. Inými slovami, priestranstvá majú byť **v prvom rade pre ľudí, ktorí ich využívajú**, a preto by mali byť zapojení už v procese plánovania akýchkoľvek zásahov (Prachárová 2019). Na Slovensku máme v tejto oblasti však rezervy (viď napr. Prachárová 2019, Strussová & Petříková 2009, Jaššo 2008).

Participatívne plánovanie (viď box č. 1) napomáha k dosiahnutiu kvalitnejších riešení, znižuje pravdepodobnosť konfliktov s obyvateľmi v čase realizácie zásahov a v konečnom dôsledku môže viesť aj k jednoduchšej údržbe verejného priestranstva. V zásade umožňuje, aby obyvatelia mohli využívať územie, ktoré bude odrážať ich predstavy, pričom sa tak podporí aj ich vzťah k danej lokalite.

Samosprávy by sa mali pokúšať o jeho čo najkvalitnejšie prevedenie participácie. Pre samotný výsledok je pritom dôležitá nielen zapojenie obyvateľov, ale aj úprimný záujem predstaviteľov mesta či obce. Keď však taký záujem a záväzok existuje je potrebné pristúpiť k participatívne procesu odborne a vyvarovať sa nedostatkom, ktoré sa v slovenskom kontexte bežne objavujú.

Cieľom tejto publikácie je predstaviť krok po kroku vhodné postupy pre zapojenie verejnosti do plánovania verejných priestranstiev. Nakoľko existuje veľké množstvo rôznych variácií týchto procesov zameriame sa iba na všeobecne aplikovateľné zásady a postupy. Najskôr budú pritom spomenuté **ciele kvalitného participatívneho procesu** a následne budú uvedené konkrétne odporúčania na ich naplnenie. Pozornosť sa zameria najmä na zapojenie širokej verejnosti – užívateľov verejného priestranstva.

Publikácia je primárne určená pre podmienky väčších miest, pričom pri zavádzaní odporúčaní je nevyhnutné nazerať aj na **existujúci kontext či špecifiká konkrétnych lokalít** (viď aj Strussová & Petříková 2009, Bryson 2013).

V prvej časti sú opísané základné funkcie verejného priestranstva, ako aj príklady vlastností, ktoré by malo spĺňať. Následne v druhej časti je stručne rozobratý postup zásahov do verejných priestranstiev. Na ich základe sú v hlavnej tretej časti uvedené odporúčané postupy pre zapojenie verejnosti v príprave, plánovaní a realizácii zásahov, ako i v monitorovaní priestranstiev.

Box č.1: Základné pojmy

- **Verejné priestranstvo** - verejne prístupná plocha exteriéru mesta alebo obce, ktorej súčasťou sú aj všetky prvky vybavenia; verejné priestranstvo je podmnožinou verejného priestoru
- **Verejná prístupnosť**¹ - prístupnosť pre všetkých bez obmedzení súvisiacich napríklad s formou vlastníctva¹ (výnimku môže tvoriť špeciálny časový režim)
- **Participatívne plánovanie** - súbor postupov, ktoré umožňujú diskusiu všetkých relevantných aktérov a hľadanie dohody pre najvhodnejšiu formu a využitie riešeného územia



¹ Napríklad v Českej republike má podľa § 63 ods. 2 zákona č. 114/1992 Z.z. o ochrane prírody a krajiny každý „právo na voľný priechod cez pozemky vo vlastníctve alebo nájme štátu, obce alebo inej právnickej osoby, pokiaľ tým nespôsobí škodu na majetku či zdraví inej osoby a nezasahuje do práv na ochranu osobnosti či susedských práv. Je pritom povinný rešpektovať iné oprávnené záujmy vlastníka či nájomcu pozemku a všeobecne záväzné právne predpisy.“ Dostupné na: <https://bit.ly/2JCjaeP>

2 Dobré verejné priestranstvo

To s čím si spájame mestá, v ktorých žijeme a ktoré sme navštívili nie sú len budovy. Ide aj o atmosféru ulíc, parkov či námestí. O to či sú živé (plné ľudí), estetické a funkčné.

Podľa Jacobs (2013) sú hlavnými verejnými priestranstvami vo veľkomestách ulice a chodníky. Dokonca tvrdí, že „*pokiaľ sú ulice mesta zaujímavé, je zaujímavé aj mesto, pokiaľ sú fádne, aj mesto je fádne*“ (Jacobs 2013:46).

Ak sú **verejné priestranstvá** riešené vhodne, vedia napomôcť budovaniu komunity či viesť k rastu lokálnej ekonomiky (Inštitút plánovania a rozvoja hlavného mesta Prahy 2013). Dobre navrhnuté verejné priestranstvo by malo spĺňať estetické, ako aj funkčné kritériá. Základné funkcie možno podľa Stilesa (2007) deliť medzi environmentálne, spoločenské a štrukturálne.

Medzi **environmentálne funkcie** verejného priestranstva patrí napríklad:

- Zmierňovanie klímy,
- Funkciu biotopov pre rastliny a živočíchy,
- Ovplyvňovanie hydrologického cyklu (nakladanie s búrkovými zrážkami, filtráciu a recykláciu odpadovej vody a pod.).

Spoločenské funkcie súvisia s priamym využívaním verejných priestranstiev, pričom ide najmä o:

- Umožnenie sociálnych kontaktov a komunikácie,
- Sprostredkovanie kultúrnych a obchodných aktivít,
- Zabezpečenie priestoru pre oddych a športové aktivity,
- Umožnenie využívania prírody/ prírodných plôch,
- Clonenie pred hlukom.

Štrukturálne, resp. symbolické funkcie súvisia podľa Stilesa (2007) so širšími funkciami, ktoré otvorené priestory môžu zohrávať na miestnej alebo mestskej úrovni. Môže ísť napríklad o:

- Vymedzenie, rozdelenie a prepájanie oblastí mestskej štruktúry (vrátane zjednocovania celkového prostredia),
- Zvýšenie „čitateľnosti“ mesta alebo okolia,
- Vytvorenie ducha daného miesta,
- Plnenie funkcie nositeľa identity miesta, charakteristík a špecifickej atmosféry mestských štvrtí a celých sídel (Atrium 2018).

Kvalitné verejné priestranstvo je aktívne využívané ľuďmi, a to najmä v zmysle, že ich nabáda k tomu, aby sa tam zastali a pobudli (Inštitút plánovania a rozvoja hlavného mesta Prahy 2013). Napomáhajú k tomu predovšetkým dostatok miest na sedenie, či ležanie, voľné kľudné plochy k zastaveniu, miesta k relaxácii či predzáhradky a terasy kaviarní a reštaurácií. Atraktivitu pobytu zvyšuje príjemná klíma – tieň či naopak slnečné priestranstvo, zvetrie, nízka hladina zvuku, príjemné čuchové vnemy, dostatok zelene (Inštitút plánovania a rozvoja hlavného mesta Prahy 2013) či zohľadnenie lokálneho charakteru a genia loci (Atrium 2018).

Rovnako sa však nesmie zabúdať na umožnenie **bezpečného** (napr. cez minimalizovanie tmavých miest), **slobodného** (bezbariérového) a **efektívneho pohybu** verejným priestranstvom pre všetkých obyvateľov. V tomto zmysle treba brať ohľad predovšetkým na najzraniteľnejšie skupiny a ich potreby (deti, matky s deťmi, ľudia so zdravotným postihnutím, starší ľudia a pod.).

Rozsah a charakter vonkajších (outdoorových) aktivít je vo veľkej miere ovplyvnený plánovaním verejných priestranstiev. Pre skutočné naplnenie potenciálu týchto plôch je potrebné pred akýmkoľvek zásahom zapojiť obyvateľov.²

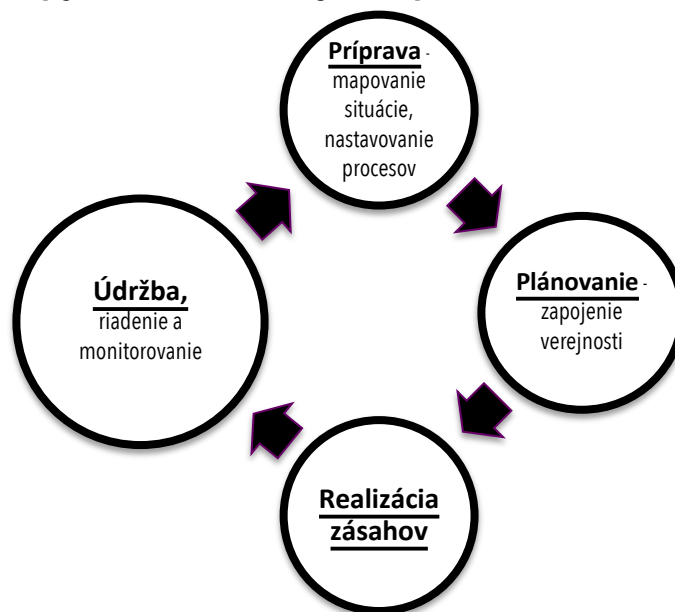


² Zdôrazňujeme, že najnižšia úroveň participácie verejnosti je informovanie (viď Arnstein 1969).

3 Zásahy do verejných priestranstiev

Úprava, resp. akýkoľvek zásah do verejného priestranstva by mal obsahovať minimálne štyri etapy - *prípravu, plánovanie/projektovanie, realizáciu zmien a údržbu, riadenie a monitorovanie* (viď schému č. 1). Ide o chronologické poradie, pričom posledná etapa - *údržba, riadenie a monitorovanie* môže kontinuálne prejsť do prvej etapy, v prípade, ak sa opätovne vyskytne potreba zásahu do verejného priestranstva.

Schéma č. 1: Etapy zásahu do verejného priestranstva



Zdroj: Prachárová 2019

Prinajmenšom pre zvýšenie kvality vstupných informácií, ako aj pre zvýšenie šance prijatia navrhovaných postupov užívateľmi priestranstiev, by malo dôjsť k participatívne procesu. Ten sa nemusí vzťahovať iba na etapu plánovania - informovanie či zisťovanie názorov verejnosti sa dá **uskutočňovať neustále**. Je možné pritom získať odpovede napríklad na nasledujúce otázky:

- Príprava - *Ako verejnosť vníma ideu uskutočniť zásah do verejného priestranstva? Prečo by sa ne/malo pristúpiť k zásahu?*
- Plánovanie - *Aké má verejnosť potreby a požiadavky? Aké navrhuje riešenia?*
- Realizácia zásahov - *Ako je verejnosť spokojná s realizáciou zásahov? Aká je bezprostredná odozva verejnosti na zásahy?*
- Údržba - *Osvedčili sa v praxi uskutočnené zmeny?*

V tejto publikácii bude kladený dôraz predovšetkým na participatívne plánovanie. Definujeme ho ako **súbor postupov, ktoré dávajú priestor pre diskusiu relevantných aktérov a hľadanie dohody pre najvhodnejšiu formu a využitie riešeného územia.**³

Dôvodov, prečo je vhodné vychádzať pri plánovaní verejných priestranstiev z výsledkov participatívneho procesu, je viacero. Medzi jeho hlavné výhody patrí najmä: 1) adresovanie nedostatkov v rozhodovacích procesoch, 2) zisk informácií z terénu, 3) budovanie vzťahu obyvateľov k lokalite, 4) zefektívnenie plánovania a zvyšovanie šance prijatia výstupov užívateľmi či 5) dôraz na inklúziu všetkých skupín obyvateľstva (Prachárová 2019). Navyše sa dá povedať, že k nekvalitným alebo neakceptovaným zásahom (Münster et al. 2017) do verejných priestranstiev dochádza často práve z dôvodov nedostatočného zapojenia odbornej verejnosti i širokej verejnosti. Je však potrebné zvýrazniť, že v každom jednotlivom prípade treba **zvážiť načasovanie a rovnako aj mieru zapojenia verejnosti.**



³ Viď napríklad KANCELÁRIA PRE PARTICIPÁCIU VEREJNOSTI MIESTNY ÚRAD BRATISLAVA - NOVÉ MESTO (2015).

4 Odporúčané postupy

4.1 Príprava

Kvalita zapojenia obyvateľov do plánovania verejných priestranstiev býva **do veľkej miery ovplyvnená kvalitou prípravy pred spustením celého procesu** (Prachárová 2019).

Súčasťou prípravnej etapy by malo byť vyjasnenie pozícií samosprávy (kompetentných subjektov) a finančného zabezpečenia projektu. Rovnako je potrebné stanoviť kľúčové otázky, zmapovať stakeholderov a priestranstvo, vytvoriť komunikačný plán či nadviazanie kontaktov s miestnou komunitou.

Samotnému zapojeniu verejnosti by malo prinajmenšom predchádzať:

- Explicitná dohoda o využití výstupov participatívneho procesu s kompetentnými subjektmi,
- Preverenie vlastníckych vzťahov – vlastníctva pozemkov,
- Stanovenie okruhov otázok, resp. oblastí, o ktorých budú zbierané informácie,
- Identifikovanie partnerov v procese plánovania,
- Mapovanie stakeholderov – dotknutých ľudí (resp. osôb, ktoré ich zastupujú),
- Mapovanie priestranstva,
- Načasovanie a výber nástrojov a metód na zapojenie verejnosti,
- Stanovenie časového harmonogramu,
- Vytvorenie komunikačného plánu (Prachárová 2019).

V ďalších častiach budú bližšie rozobraté jednotlivé prípravné aktivity.

I. Explicitná dohoda o využití výstupov participatívneho procesu s kompetentnými subjektmi

Ešte pred spustením participatívneho plánovania by mala byť so samosprávou (resp. iným kompetentným subjektom) **uzavretá dohoda o využití jeho výstupov**. Súčasťou dohody by malo byť stanovenie úrovne (intenzity) a načasovania zapojenia verejnosti.

II. Preverenie vlastníckych vzťahov – vlastníctvo pozemkov

Jednou z prvých vecí, ktoré je potrebné preveriť, sú **otázky súvisiace s vlastníctvom pozemku/pozemkov**. A to najmä:

- Je samospráva jediný vlastník pozemku/pozemkov?
- Kto sú vlastníci priamo susediacich pozemkov?
- Koho práva, záujmy alebo povinnosti môžu byť zásahmi dotknuté?

III. Stanovenie okruhov otázok, resp. oblastí, o ktorých budú zbierané informácie

Aj v nadväznosti na závery dohody so samosprávou (resp. iným kompetentným subjektom) by mali byť stanovené **klúčové okruhy**, ku ktorým budú získavané informácie od verejnosti.

Základom by malo byť zistenie toho, čo respondenti vnímajú ako pozitíva a čo ako negatíva existujúceho stavu, aké majú nenaplnené potreby a požiadavky, i to aké majú predstavy o budúcej podobe verejného priestranstva.

IV. Identifikovanie partnerov v procese plánovania

Je dôležité, aby boli pri plánovaní a projektovaní verejných priestranstiev **od začiatku prítomné všetky subjekty, ktoré sú relevantné v súvislosti s vykonaním zásahu** a, ak je to možné, aby boli zapracované ich požiadavky (Stiles 2007).

Súčasťou komunikácie by mali byť zástupcovia samosprávy, konzultanti/odborníci, plánovači/projektanti, mimovládne organizácie (ďalej aj ako „MNO“) i miestna komunita. Rovnako, ak je to relevantné mali by byť do komunikácie zapojené aj nasledovné subjekty: investor, podnikatelia a ďalšie orgány (riešiacie napríklad otázku bezpečnosti).

I. Mapovanie stakeholderov – priamo dotknutých ľudí (resp. osôb, ktoré ich zastupujú)

Ako bolo uvedené, verejné priestranstvá by mali byť navrhnuté tak, aby z nich mala úžitok spoločnosť ako celok. Inými slovami, mali by byť inkluzívne. Je preto dôležité **identifikovať všetky priamo dotknuté skupiny obyvateľov** (viď príklad v boxe č. 2) a zabezpečiť ich účasť (resp. účasť ich zástupcov) na participatívnom procese (Stiles 2007). Pokiaľ sa tak nespraví, nie je možné dostatočne zvážiť dôsledky pre každú z týchto skupín z pohľadu ich požiadaviek a potrieb.

Box č. 2: Príklady stakeholderov

- Verejnosť
 - Okoloidúci, zamestnanci vo firmách a inštitúciách v príľahlých budovách, ostatní obyvatelia,
 - Návštevníci priestranstva – napr. zahraniční turisti,
- Prevádzkovatelia podnikov, stánkov, firiem, inštitúcií, úradov v danom priestranstve,
- Vlastníci pozemkov priestranstva a v príľahlých uliciach,
- Vlastníci budov vybudovaných na verejnom priestranstve a v príľahlých uliciach,
- Vlastníci bytov, nájomníci a iní obyvatelia nehnuteľností v oblasti verejného priestranstva a v jeho okolí,
- Iné subjekty so vzťahom k verejnému priestranstvu (napr. poskytovatelia služieb v tomto území)

Zdroj: Autor podľa Prachárová & Hurný (2019)

Stakeholderi spolu neraz nesúhlasia a majú dokonca protichodné záujmy (viď box č. 3), čo môže viesť k spomaľovaniu procesov. Napriek tomu je potrebné zisťovať ich názor a požiadavky a sporné momenty riešiť – najlepšie v otvorenej diskusii s prihliadnutím na verejný záujem a ochranu zraniteľných skupín. Netreba totiž zabúdať, že užívatelia priestranstva majú o ňom pravdepodobne najpresnejšie praktické poznatky (Strussová & Petříková 2009, Cornburn 2003) a v budúcnosti sa práve ich zásahy najviac dotknú (Stiles 2007).

Box č. 3: Riziko

Potenciálnym rizikom participatívneho procesu môže byť to, že sa nepodarí dostatočne **vyriešiť** existujúce spory medzi zapojenými aktérmi. V najhoršom prípade to môže viesť až k neprijatiu navrhovaného riešenia časťou účastníkov participácie. Netreba opomíňať aj možné riziko **nesúladu názorov medzi predstavami odbornej a laickej verejnosti**. Urgenciu tejto skutočnosti prikladajú výsledky výskumov, ktoré pravidelne ukazujú, že názory expertov a laikov môžu byť veľmi odlišné (Nasar 1998).

- *Riešením je, že sa v počiatočnej etape zmapujú kľúčoví stakeholderi a identifikujú sa potenciálne body konfliktov. S týmito informáciami by mali následne realizátori procesu, ako aj facilitátori diskusií, resp. verejných stretnutí, pracovať. Rovnako je potrebné neustále aktívne informovanie o priebehu participácie, vysvetľovanie postupov a zber spätnej väzby. Takto sa minimalizuje možnosť, že bude dochádzať k šíreniu skreslených informácií vedúcich k eskalácii napätia.*

Zdroj: Autor podľa Prachárová & Hurný (2019)

II. Mapovanie priestranstva

Prvotné zmapovanie priestranstva je dôležité pre **identifikáciu existujúcich funkcií verejného priestranstva (na čo je využívané), frekvencie využívania** – aj od časti dňa, typu návštevníkov, či pre skorý odhad pozitívnych a negatívnych stránok územia. Medzi nedostatky priestranstva pritom môže patriť všetko od bezprostrednej blízkosti vysoko frekventovanej cesty cez cyklistov ohrozujúcich chodcov až po nedostatok tieňa, miest na sedenie či odpadkových košov a pod.

III. Načasovanie a výber nástrojov a metód na zapojenie verejnosti

Pri plánovaní participatívneho procesu je potrebné zvažovať aj ročné obdobie, kedy sa má uskutočniť (viď box č. 4). Je to nutné predovšetkým vtedy, ak je na zapojenie verejnosti vymedzené len krátke časové obdobie a ak je predmetom budúcich zásahov sezónne využívané verejné priestranstvo.

Box č. 4: Poučenie z praxe – nepodcenenie dôležitosti načasovania procesu

V prípade participatívneho procesu týkajúceho sa mestského prírodného kúpaliska sa ukázalo ako problematické jeho načasovanie na zimné mesiace. Ako konkrétne uviedol jeho realizátor „*všetky nástroje sme uskutočnili v zime nedalo sa použiť nejaké (z nich) priamo na mieste. V zime tam chodí len málo ľudí.*“ V tomto zmysle sa má pri plánovaní, vždy keď je to možné, prihliadať na ročné obdobie, a to najmä v prípadoch sezónne využívaných

verejných priestranstiev.

Zdroj: Autor podľa Prachárová & Hurný 2019a

Pri výbere nástrojov a metód na zapojenie verejnosti by sa malo prihliadať na **trvanie participácie, rozsah a typ verejného priestranstva**, heterogenitu stakeholderov či ročné obdobie v čase zberu informácií. Napríklad komunitné prechádzky je vhodné uskutočňovať skôr v jarných a jesenných mesiacoch (nakoľko nedôjde k extrémnym horúčavam či naopak mrazom, ktoré odradia obyvateľov od účasti).

Pre vytvorenie inkluzívneho verejného priestranstva je potrebné počítať aj s **realizáciou participatívnych aktivít zameraných špecificky na ohrozené skupiny obyvateľstva** (viď box č. 5). Pri výbere nástrojov a metód treba rovnako prihliadať na užívateľov všetkých vekových skupín (majú rôzne potreby a očakávania) a klásť dôraz na rodovo citlivé plánovanie. Súčasťou procesu by malo byť aj vytváranie rodovo diferencovaných štatistík a analýz používania lokalít (Stiles 2007).

Box č. 5: Poučenie z praxe – časová tieseň

V publikácii od Prachárovej a Hurného (2019a) je uvedená konkrétna skúsenosť realizátorky participatívneho procesu, kedy mali celé zapojenie verejnosti a spracovanie výsledkov stihnúť za dva mesiace. Spôsobil to, že neboli schopní zmapovať viacero oblastí. Nedokázali dokonca dostatočne zapojiť ani zraniteľné skupiny obyvateľstva. Realizátorka uviedla, že od začiatku si boli vedomí, že nestihnú nájsť ľudí, ktorí reprezentujú tú danú skupinu, dohodnúť vhodný termín stretnutia a už vôbec nie spracovať zozbierané dáta. Čiže nezvládnu uskutočniť aktivity zamerané špecificky na zraniteľné skupiny. Museli si totiž vybrať to na čo mali kapacity a čo vedeli stihnúť. Ak by mohla niečo vo svojich postupoch zmeniť uviedla, že by sa určite „snažila nad tým rozmýšľať viac, že ako osloviť viac ľudí, keď mám taký krátky čas a čo vlastne od nich potrebujem“.

IV. Stanovenie časového harmonogramu

Pri zostavovaní časového harmonogramu participačného procesu by sa malo prinajmenšom počítať s:

- komunikačnou kampaňou - predstavenie zámeru, plánovaných aktivít a cieľov; kontinuálne informovanie o procese a pod. (viď časť „V. Vytvorenie komunikačného plánu“),
- zberom a vyhodnotením dát,
- prípravou návrhov za využitia zistení z participačného procesu,
- prezentáciou návrhov s možnosťou pripomienkovania verejnosti.

Je však rovnako vhodné si presne rozplánovať kedy sa uskutočnia konkrétne aktivity na zapojenie verejnosti (napríklad dotazníkový prieskum, fokusové skupiny, komunitné prechádzky, pocitové mapy a verejné diskusie).

V. Vytvorenie komunikačného plánu

Súčasťou vytvorenia komunikačného plánu by malo byť najmä:

- stanovenie komunikačných kanálov - tlač, sociálne siete, YouTube (viď aj Oborník 2015) a pod.,
- stanovenie frekvencie,
- určenie míľnikov, ktoré musia byť dôsledne odkomunikované (spustenie procesu, verejné stretnutia či iné možnosti na zapojenie verejnosti a pod.).

Komunikačnými kanálmi môžu byť sociálne siete, webová stránka projektu a samosprávy, tradičné médiá ako sú (miestne) noviny či rozhlasové stanice. Informácie môžu byť rovnako šírené cez miestne organizácie, školy, kluby a ďalšie organizácie, distribúciu letákov či nalepovanie plagátov a oznamov.

V tabuľke č. 1 je uvedený prehľad parametrov, ktoré treba vziať do úvahy pri výbere správneho komunikačného kanála (kanálov), ktorý zodpovedá účelu špecifického štádia participatívneho plánovania.



Tabuľka č. 1: Základné otázky k výberu komunikačných kanálov

Parameter:	Čo treba zvážiť	Vysvetlenie:	Možnosti:
Zámer prebiehajúceho štádia participatívneho procesu	<ul style="list-style-type: none"> ➤ K čomu má komunikačný kanál pomôcť? ➤ Ide o počiatočné štádium s cieľom informovať o chystanom participatívnom procese? Či ide už o hľadanie nápadov alebo zisťovanie názoru a potrieb verejnosti? 	<p>Každé štádium vyžaduje odlišné nastavenia a pravidlá komunikácie. Napríklad pri zbieraní názorov sa, na rozdiel od získavania spätnej väzby k navrhovaným riešeniam, využívajú kanály naberajúce verejnosť ku kreativite.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Zisťovanie informácií, zisťovanie nápadov, zisťovanie akceptácie riešení - Zisťovanie problémov vs. hľadanie riešení - Zisťovanie odlišných názorov, zoskupovanie, zblížovanie odlišných názorov
Stanovená úroveň participácie verejnosti	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Čo má komunikačný kanál umožniť? ➤ Ako má byť zapojená verejnosť? Je potrebná iba jednosmerná komunikácia (informovanie) alebo aj získanie reakcie, či spolupráca riešení? 	<p>Môže sa vyžadovať pasívna, aktívna alebo reaktívna úloha zapojených obyvateľov, pričom to závisí od zvolenej úrovne participácie.⁴ Napríklad pri poskytovaní informácií nie je potrebné využiť komunikačné kanály umožňujúce interakciu (postačuje napríklad tlač či rozhlas).</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Kanály umožňujúce interakciu vs. jednosmerná komunikácia
Interakcia účastníkov participatívneho procesu	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ako majú medzi sebou interagovať účastníci procesu? ➤ Je cieľom konfrontovať rôzne názory? Či je cieľom postupne rozvíjať návrhy/riešenia s rôznymi skupinami obyvateľov? 	<p>Participant môžu interagovať medzi sebou v rôznych zostavách. Výber komunikačných kanálov závisí od toho, či je napríklad potrebné konfrontovať rôzne názory a zabezpečiť kompromis.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Individuálne, v pároch, v skupinách, kombinovane - Synchronne vs. asynchronne
Dosah participatívneho procesu	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Aký dosah je potrebné zabezpečiť? ➤ Zvolili sa také kanály, aby komunikačné procesy prebehli najjednoduchším možným spôsobom pre zapojených účastníkov/obyvateľov? Zvažuje sa čas a úsilie, ktoré musia investovať (do toho, aby sa mohli zapojiť)? 	<p>Je dôležité zamerať sa na cieľové skupiny tam kde sú prekážky účasti minimalizované. Rovnako sa pokúšať o zjednodušenie možnosti zúčastniť sa participatívneho procesu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Domov, verejné a tranzitné priestory, miesto projektu, centrá udalostí / mestské úrady a online priestor
Počet zapojených obyvateľov	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Koľko účastníkov je potrebné zapojiť a aký je najvhodnejší kanál na zabezpečenie ich účasti? 	<p>Treba zvážiť koľko účastníkov je potrebné zapojiť a čo to bude vyžadovať. Napr. pomer facilitátora / účastníka v osobnom</p>	<ul style="list-style-type: none"> - 1-8 participantov, 8-25 participantov, 26-100 participantov, 100-1000 participantov, 1000+

⁴ Delegované rozhodovanie (zmocnenie), kolaboratívne plánovanie (deliberácia), interaktívne plánovanie (konzultácie) a jednostranná výmena (informácie) .

		workshope by mal byť 1/8.	participantov
Charakter a schopnosti zapojených obyvateľov	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Aký je charakter či zručnosti/schopnosti zapojených obyvateľov? ➤ Došlo k výberu komunikačných kanálov aj s ohľadom na možnosti či schopnosti účastníkov procesu? ➤ Vyberali sa aj s ohľadom na správanie ľudí v otvorenom vs. anonymnom prostredí? 	Je potrebné zvážiť, či by účastníci potrebovali školenie, aby sa mohli zúčastniť prostredníctvom vybraného komunikačného kanála. Rovnako je potrebné prehodnotiť, či nie je potrebné zvoliť špecifický prístup (špecifický kanál), aby sa umožnila účasť niektorých skupín obyvateľov (napr. ak ide o zraniteľné skupiny). Na mieste je aj zváženie digitálnej gramotnosti ⁵ účastníkov procesu.	<ul style="list-style-type: none"> - Vyžaduje sa príprava participantov vs. nevyžaduje sa príprava participantov - Vedia alebo nevedia používať zvolené komunikačné kanály - Zváženie správania ľudí v otvorenom vs. anonymnom prostredí - Dôraz na osobný kontakt vs. sprostredkovaná komunikácia
Výška vyčlenených finančných prostriedkov na komunikáciu	<ul style="list-style-type: none"> ➤ S akou výškou nákladov sa počíta? Je možné ich navýšenie? ➤ Stoja výhody toho ktorého komunikačného kanála za finančnú záťaž, ktorú prinesie? ➤ Aké sú náklady na jedného participanta? 	Niektoré komunikačné kanály sú nákladnejšie ako iné, je to však potrebné hodnotiť s ohľadom na ich efektivitu či časovú náročnosť a úroveň zapojenia verejnosti.	<ul style="list-style-type: none"> - Fixné vs. flexibilné financovanie
Časové a odborné kapacity na strane realizátorov procesu	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Akú mieru odbornosti a časovej náročnosti vyžaduje od realizátora procesu ten ktorý komunikačný kanál? 	V prípade niektorých komunikačných kanálov je potrebné zapojiť expertov na ich spravovanie a dosiahnutie požadovanej kvality interakcie. Je potrebné zhodnotiť požadovanú expertízu na: nastavenie procesov, zabezpečenie zapojenia obyvateľov, spravovanie interakcii, analýzu a pod.	<ul style="list-style-type: none"> - Jednoduché vs. zložité nastavovanie a spravovanie komunikačného kanálu

Zdroj: Autor, Münster et al. (2017)

⁵ Schopnosť porozumieť informáciám a používať ich v rôznych formátoch z rôznych zdrojov, ktoré sú prezentované prostredníctvom informačných a komunikačných technológií.

4.2 Participatívne plánovanie

Ako už bolo uvedené, participácia verejnosti je možná **v akýchkoľvek fázach plánovania**. V odbornej literatúre sa však uvádza (napr. Strussová & Petříková 2009, Stiles 2007), že má ale najväčší význam a prínos vtedy, keď začína už v raných fázach tvorby predstáv a dokumentov o rozvoji územia. Rocha (1997) dokonca uvádza, že potrebné nielen zapojiť užívateľov, ale aj zabezpečiť ich účasť čo najdlhšie ako sa dá.

Rozhodnutie o načasovaní participácie v procese prípravy zásahov by malo byť zohľadnené pri určovaní rozsahu zapojenia verejnosti. Môže sa pristúpiť napríklad len k informovaniu verejnosti alebo k jej zapojeniu formou konzultácii či deliberácie až po absolútne zmocnenie (delegovanie rozhodovania) vo veci zásahov (zmocnenie) (viď Prachárová 2019). Miera (úroveň) zapojenia verejnosti by malo závisieť aj od: 1) typu verejného priestranstva (ulica, námestie, park a pod.), 2) náročnosti potrebných vstupov/podkladov (dôraz na expertízu), 3) rôznorodosti zainteresovaných skupín (stakeholderov), 4) dĺžky/trvania plánovania a 5) vyčlenených finančných prostriedkov (Prachárová 2019).

Kvalitné participatívne plánovanie verejných priestranstiev môže viesť k naplneniu hneď niekoľkých cieľov:

- 1. Tvorba priestranstiev pre všetkých**
- 2. Získavanie informácií priamo od užívateľov priestranstiev s ich riadnym zapracovaním do výstupov**
- 3. Posilnenie záujmu verejnosti o ich okolitý priestor, budovanie vzťahu ku komunitě a osveta**
- 4. Zvyšovanie pravdepodobnosti prijatia navrhovaných riešení užívateľmi a užívateľkami priestoru, zvyšovanie efektívnosti plánovania**

V tejto časti budú predstreté zásady a postupy (odporúčania) na ich dosiahnutie.

1. Tvorba priestranstiev pre všetkých

V snahe dosiahnuť demokratickú tvorbu priestranstiev by malo byť zabezpečené:

- Včasné a úplné informovanie všetkých aktérov, ktorí majú byť zapojení do participatívneho procesu, o jeho priebehu a časovom harmonograme, ako aj o miere ich zapojenia (zreálnenie očakávaní)
- Uskutočnenie participatívnych aktivít zameraných špecificky na ohrozené skupiny obyvateľstva

- Informovanie všetkých aktérov, ktorí boli zapojení do participatívneho procesu o zisteniach a spôsobe ich zapracovania do konečných výstupov
- Uskutočňovanie kontinuálneho zberu dát o využívaní priestranstva po jeho úprave, ako aj získavanie spätnej väzby od obyvateľov.

Kľúčovou súčasťou participatívneho procesu je **premyslená komunikačná kampaň**. Je totiž nevyhnutné, aby sa k verejnosti dostali včas všetky informácie o plánovaných aktivitách, ale aj o dôvodoch prečo je ich účasť nevyhnutná pre zvýšenie kvality konečných výstupov – zásahov. Ako upozorňuje Lowndes (2012) mnoho ľudí nepovažuje za potrebné zúčastniť sa plánovacieho procesu, pretože nechápu ako môže výsledok plánovania ovplyvniť ich život (viď aj box č. 5).

Rozhodnutia realizátorov participácie o spôsobe zapojenia verejnosti vedia „zadusiť“ celý proces (Burby 2003). Ako uvádza Carp (2004) predovšetkým spôsob, akým sú uskutočňované verejné stretnutia a spôsob akým sú facilitované diskusie, vie buď oslabiť alebo naopak posilniť vplyv zapojených osôb na výsledné výstupy. Rovnako samotná prítomnosť určitých záujmových skupín v procese plánovania môže mať negatívny vplyv na celý proces. Na stretnutia totiž obvykle chodia s prepracovanými tabuľkami, mapami a vyjadreniami odborných poradcov, čím odrádzajú bežných obyvateľov od zapájania sa do diskusie, čo v konečnom dôsledku môže viesť v budúcnosti k absencii laickej verejnosti (Hibbard & Lurie 2000). Riešením je kvalitná príprava facilitátorov stretnutí, ako aj nastavenie presných pravidiel.

Rovnako môže napomôcť k zapojeniu všetkých relevantných aktérov **využitie vizualizácii**. King et al. (1989) dokonca uvádzajú, že vizualizácia je kľúčom ku kvalitnému prevedeniu participatívneho procesu pretože to je jediný jazyk, ktorému porozumejú všetci zúčastnení – odborníci i laici.

Box č. 5: Riziko

V počiatočnej etape projektu môže dôjsť k **nízkemu záujmu relevantných aktérov** o participačný proces, či dokonca k nezájmu/nezapojeniu **hlavných „hráčov“** (napríklad majoritní vlastníci pozemkov). Najmä v prípade širokej verejnosti to môže súvisieť napríklad s určitou **apatiou** vyplývajúcou z minulých **neúspešných projektov** obnovy/úpravy verejných priestorov.

- *Riešením je **aktívna komunikácia** a dôsledné vysvetľovanie plánovaných aktivít, ako aj zdôvodnenie významu celého procesu.*

Zdroj: Autor podľa Prachárová & Hurný (2019)

Problematické môže byť aj získavanie spätnej väzby. Či už ide o zisťovanie názoru na cieľ plánovania, prvotné návrhy alebo konečné riešenia **nesmie dochádzať k manipulovaniu verejnosti** alebo konkrétnych zapojených aktérov (viď box č. 6).

Box č. 6: Poučenie z praxe - získavanie spätnej väzby

V publikácii od Prachárovej a Hurného (2019) sa spomína konkrétny príklad, kedy realizátorka jedného z participatívnych procesov v Bratislave zažila nesprávne získavanie spätnej väzby od obyvateľov. V rámci jednej z aktivít bola spoločne so zamestnancami samosprávy na trhu s cieľom zistiť od širokej verejnosti názor na navrhované riešenia - „*V rámci toho prieskumu tam bol taký moment, že sa snažili tých ľudí ovplyvniť*“. Podľa nej je nevhodné sa tváriť, že „*chceme od nich (pozn. obyvateľov) akokeby tú spoluprácu, ale vlastne už to máme vymyslené a chceme to takto ako to máme vymyslené robiť*.“ Z danej situácie sa dá zobrať si poučenie. Ako uvádza: „*nie je problém, aby sa zapájali ľudia zo samosprávy, to je super, že si ten projekt adoptujú (...) a chcú s tým pomôcť. Problém je keď úplne nerozumejú, že (...) čo to znamená tých ľudí zapojiť, že to nie je o ich presvedčaní*“. Podľa nej totiž nemali zamestnanci samosprávy zvnútornené postupy. Nerozumeli, prečo napríklad nemôžu ovplyvňovať, keď zisťujú reakcie a že „*akým spôsobom im to môže vlastne zdeformovať ten výsledok*“. Hoci pozitívne hodnotí snahu zo strany samosprávy pomôcť nabudúce by sa snažila s nimi viac komunikovať, vysvetľovať ako sa „*opýtať iné otázky alebo ako klásť tie otázky, tak, aby som nedostala zmanipulovanú odpoveď*“.

2. Získavanie informácií priamo od užívateľov priestranstiev s ich riadnym zapracovaním do výstupov

Pre zabezpečenie kvalitného zberu dát by malo:

- Samotnému zberu informácií predchádzať vytvorením plánu participatívneho procesu a využitia metód - s ohľadom na dĺžku trvania, rozsah a typ priestranstva či heterogenitu stakeholderov
- K využitiu kvantitatívnych, ako aj kvalitatívnych metód pre identifikáciu existujúcich trendov i hlbšie rozobratie skúmaných oblastí
- Byť zabezpečené dodržiavanie štandardných vedeckých metód a objektívne spracovanie a vyhodnotenie zozbieraných dát
- Kvôli spätnej kontrole, ako aj pre umožnenie zapojenia odbornej obce dôjsť k zverejneniu datasetov v anonymizovanej podobe.

3. Posilnenie záujmu verejnosti o ich okolitý priestor, budovanie vzťahu ku komunitě a osveta

Pre posilnenie záujmu verejnosti o ich okolie či komunitu by malo dôjsť k:

- Zabezpečeniu aktívnej práce s obyvateľmi vo forme skorého a riadneho informovania a opakovaného poskytovania možnosti zapojiť sa do plánovania priestranstiev
- Využitiu nástrojov/metód na zapojenie verejnosti aj priamo v priestranstvách, ktorého sa týka
- Testovaniu vybraných menších zásahov prostredníctvom tzv. quick wins (rýchlych zásahov)
- Informačnej kampani zameranej na zistenia z participatívneho procesu a spôsob ich zapracovania

- Realizácii participatívnych aktivít zameraných špecificky na ohrozené skupiny obyvateľstva (viď box č. 7).

Box č. 7: Riziko

Počas samotného priebehu participatívneho procesu sa môžu vyskytnúť problémy súvisiace s **presadzovaním záujmov** len **úzkej** skupiny aktérov, ktorá môže súvisieť napríklad s **neeliminovaním** tzv. **hlučných aktérov**. Takéto riziko môže v najhoršom prípade viesť až k exklúzii niektorých skupín aktérov (napr. seniori, ľudia so zdravotným postihnutím, nižšie socio-ekonomické vrstvy).

- *Riešením sú pevne stanovené **pravidlá pre zapojenie**, o ktorých sú informovaní všetci účastníci ešte pred začatím procesu, pričom ich dodržiavanie má byť zabezpečované organizátormi/realizátormi. Okrem toho sa takáto situácia môže riešiť aj **špeciálnym dôrazom** na konkrétne skupiny ľudí, ktoré by sa mohli za okolností bežného nastavenia ocitnúť ako nevypočuté.*

Zdroj: Prachárová & Hurný (2019)

4. Zvyšovanie pravdepodobnosti prijatia navrhovaných riešení užívateľmi a užívateľkami priestoru, zvyšovanie efektívnosti plánovania

S cieľom zvýšiť efektívnosť plánovania, ako aj pravdepodobnosť prijatia navrhovaných riešení by malo dôjsť k:

- Aktívnej práci s verejnosťou vo forme skorého a riadneho informovania ako aj k opakovanému poskytnutiu možnosti zapojiť sa do plánovania priestranstiev
- Informovaniu všetkých aktérov, ktorí boli zapojení do participatívneho procesu o zisteniach i spôsobe ich zapracovania.

Box č. 8: Riziko

Záverečná fáza participatívneho procesu sa môže tiež spájať s viacerými potenciálnymi rizikami, ako je predovšetkým neschopnosť zadávateľa (samospráva) spracovať a využiť výstupy participatívneho procesu. Toto môže v konečnom dôsledku viesť k **demotivácii zapojených aktérov** a pri najčiernejšom scenári až k strate záujmu o ďalšiu účasť na participatívnych procesoch v budúcnosti.⁶

- *Riešením je uzavretie dohody obsahujúcej jasne stanovené povinnosti realizátorov participatívneho procesu a rovnako aj zrealizovanie očakávaní verejnosti už v počiatočných fázach procesu.*

Zdroj: Prachárová & Hurný (2019)

⁶ Viď aj Prachárová, V., Hurný, J. (pripravované): Analýza problémov využívania a tvorby verejných priestorov a plôch v Bratislave, Inštitút SGI

5 Zhrnutie cieľov, zdôvodnení a odporúčaní

Cieľov	Zdôvodnenie	Odporúčanie
Demokratická tvorba priestranstiev pre všetky	<ul style="list-style-type: none"> <input type="checkbox"/> presadzovanie demokratického princípu pri tvorbe a úprave verejných priestranstiev je predpokladom toho, aby boli skutočne pre všetkých <input type="checkbox"/> zapojenie verejnosti do plánovania pomáha preklenúť „priepasť“ medzi tými, ktorí vládnu a tými, ktorí sú ovládaní <input type="checkbox"/> konečný výstup má inkluzívne prvky - pri zásahoch do podoby verejných priestorov sa prihliada aj na potreby ohrozených skupín <input type="checkbox"/> riešenie pre existujúce problémy súvisiace s veľkou heterogenitou/kultúrnou diverzitou obyvateľstva 	<ol style="list-style-type: none"> 5. Zmapovanie všetkých stakeholderov – dotknutých ľudí (resp. osôb, ktoré ich zastupujú) ešte pred začatím participatívneho procesu 6. Včasné a úplné informovanie všetkých aktérov, ktorí majú byť zapojení do participatívneho procesu, o jeho priebehu a časovom harmonograme, ako aj o miere ich zapojenia (zreálnenie očakávaní) 7. Informovanie všetkých aktérov, ktorí boli zapojení do participatívneho procesu o zisteniach a spôsobe ich zapracovania 8. Realizácia participatívnych aktivít zameraných špecificky na ohrozené skupiny obyvateľstva 9. Po úprave priestranstva má pokračovať neustále získavanie dát o jeho využívaní, ako aj spätnej väzby od obyvateľov.
Získavanie informácií priamo od užívateľov priestranstiev s ich riadnym zapracovaním do výstupov	<ul style="list-style-type: none"> <input type="checkbox"/> participatívny proces poskytuje politikom a úradníkom kvalitnejšie podklady pre rozhodnutia tým, že môže priniesť najlepšie možné poznatky o potrebách, záujmoch a názoroch od dotknutých obyvateľov (napomáha ku lepšie vyargumentovaným rozhodnutiam) <input type="checkbox"/> práve miestni, resp. užívatelia priestoru majú často informácie a poznatky, ku ktorým sa „od stola“ nedá dostať 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vytvorenie plánu participatívneho procesu a využitia metód (s ohľadom na dĺžku trvania, rozsah a typ priestranstva či heterogenitu stakeholderov) ešte pred jeho spustením 2. Využitie kvantitatívnych, ako aj kvalitatívnych metód pre zistenie existujúcich trendov i hlbšie rozobratie skúmaných oblastí 3. Využitie štandardných vedeckých metód a objektívne spracovanie a vyhodnotenie zozbieraných dát 4. Zverejnenie datasetov v anonymizovanej podobe
Posilnenie záujmu verejnosti o ich okolitý priestor, budovanie vzťahu ku komunite a osveta	<ul style="list-style-type: none"> <input type="checkbox"/> proces môže viesť obyvateľov k väčšiemu záujmu i úsiliu o kvalitné životné/mestské prostredie – je to kľúčové aj pre budúcnosť, pretože otázka kvality prostredia sa častokrát dáva do úzadia v prípadoch, kedy ide napríklad proti ekonomickým cieľom <input type="checkbox"/> participácia môže nielenže viesť k budovaniu vzťahu k danému územiu (až tzv. komunálneho 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aktívna práca s verejnosťou vo forme skorého a riadneho informovania a opakovaného poskytnutia možnosti zapojiť sa do plánovania priestranstiev 2. Využitie nástrojov/metód na zapojenie verejnosti aj priamo v priestranstvách, ktorého sa týka

	<p>občianstva), ale aj k tvorbe pocitu spolupatričnosti medzi občanmi a zamedziť pocitom vylúčenia, či už reálnym alebo domnelým - možnosť a záujem o participáciu, resp. o zapojenie sa do sociálnej siete je základom sociálnej inklúzie/začlenenia</p>	<ol style="list-style-type: none"> 3. Testovanie vybraných menších zásahov prostredníctvom tzv. quick wins (rýchlych zásahov) 4. Informačná kampaň zameraná na zistenia z participatívneho procesu a spôsob ich zapracovania 5. Realizácia participatívnych aktivít zameraných špecificky na ohrozené skupiny obyvateľstva
<p>Zvyšovanie pravdepodobnosti prijatia navrhovaných riešení užívateľmi a užívateľkami priestoru, zvyšovanie efektívnosti plánovania</p>	<ul style="list-style-type: none"> <input type="checkbox"/> počítanie s názormi verejnosti už pri plánovaní pomáha zabezpečiť, že návrhy budú podporené aj tými, ktorí budú výsledkom najviac dotknutí - nekvalitným alebo neakceptovaným zásahom do verejných priestranstiev dochádza často z dôvodov nedostatočného zapojenia odbornej, ale aj širokej verejnosti <input type="checkbox"/> participácia verejnosti môže v konečnom dôsledku zlepšiť efektívnosť plánovania, napríklad aj tým, že sa predíde konfliktom, ktoré sú časovo náročné na vyriešenie <input type="checkbox"/> účasť verejnosti a otvorená komunikácia pomáha získať informácie o možných bodoch sporu, a to ešte pred prijatím politického rozhodnutia 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aktívna práca s verejnosťou vo forme skorého a riadneho informovania a opakovaného poskytnutia možnosti zapojiť sa do plánovania priestranstiev 2. Informovanie všetkých aktérov, ktorí boli zapojení do participatívneho procesu o zisteniach a spôsobe ich zapracovania

Zdroj: Autor, Prachárová 2019

6 Zdroje

Atrium (2018): Manuál tvorby verejných priestranstiev mesta Prešov, Architektonické štúdio Atrium pre mesto Prešov, dostupné na: <https://bit.ly/2ZKwdPV>

Arnstein, R. S. (1969): A Ladder Of Citizen Participation, Journal of the American Institute of Planners, 35:4, Str.: 216-224

Bratislava – Nové Mesto (2014): Záverečná správa zo Zapojenia verejnosti do plánovania, Revitalizácia areálu po bývalom cyklistickom štadióne v lokalite tehelné pole, Apríl 2014, dostupné na: <https://bit.ly/2Wk544e>

Bryson, J.M., Quick, K.S., Slotterback, C.S., Crosby, B.C. (2013): Designing Public Participation Processes, Public Administration Review, 73, Str.: 23-34

Burby, R.J. (2003) 'Making Plans that Matter: Citizen Involvement and Government Action', Journal of the American Planning Association 69(1), Str.: 33-49

Corburn, J. (2003) Bringing Local Knowledge into Environmental Decision Making: Improving Urban Planning for Communities at Risk, Journal of Planning Education and Research 22, Vol. 4, Str.: 420-33

Hibbard, M., Lurie, S. (2000): Saving Land but Losing Ground: Challenges to Community Planning in the Era of Participation, Journal of Planning Education and Research 20(2), Str.: 187-95

Inštitút plánovania a rozvoja hlavného mesta Prahy (2013): Návrh stratégie, dostupné na: <http://manual.iprpraha.cz/cs/strategie-rozvoje-verejnych-prostranstvi-uvod>

Jacobs, J. (2013): Smrť a život amerických veľkomiest. MOX NOX – 2. Aktualizované vydanie, ISBN: 978-80-905064-4-2

Jaššo, M., 2008 : Plánovacia kultúra ako súčasť manažmentu priestorového rozvoja. V: Forum statisticum Slovaca, č. 3, Bratislava: SŠDS. str.: 77-82

Kancelária pre participáciu verejnosti Miestny úrad Bratislava - Nové Mesto (2015): ZÁVEREČNÁ SPRÁVA PARTICIPATÍVNEHO PLÁNOVANIA AMERICKÁ- RAČIANSKA, Úprava a obnova malého parku Americká - Račianska, JÚN 2015, dostupné na: <https://bit.ly/2LiXeqv>

Lowndes, V. (Ed.) (2012): Citizen participation in South Eastern Europe, Open Society Foundations: Budapest

Münster, S., Georagi, Ch., Heijnea, K., Klamert, K., Noennig, R., J., Pump, M., Stelzle, B., van der Meer, H. (2017): How to involve inhabitants in urban design planning by using digital tools? An overview on

a state of the art, key challenges and digital tools? An overview on a state of the art, key challenges and promising approaches, *Procedia Computer Science* 112 (2017), Elsevier B.V., Str.: 2391-2405

Nasar, J. L. (1998): *The Evaluative Image of the City*, SAGE Publications, London

Oborník, P. (2015): *Komunikačný model nových médií*, Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2015, ISBN: 978-80-555-1430-7, Str.: 245-254

Prachárová, V., Hurný, J. (2019): *Participáciou k Živému námestiu - Konceptia a plán využívania Kamenného námestia a Námestia SNP v hlavnom meste Bratislava*, Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti, Bratislava, OP Efektívna verejná správa, ITMS: 314011M298

Prachárová, V., Hurný, J. (2019a): *Participatívne plánovanie verejných priestranstiev v Bratislave – Analýza problémov využívania a tvorby verejných priestorov a plôch – pripravované*, Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti, Bratislava, OP Efektívna verejná správa, ITMS: 314011M298

Prachárová, V. (2019): *Stratégia participatívneho plánovania verejných priestranstiev*, Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti, Bratislava, OP Efektívna verejná správa, ITMS: 314011M298

Rocha, E. (1997): *A ladder of empowerment*, *Journal of Planning Education and Research*, 17, Str.: 31-44

Stiles, R. (2007): *Spoločná stratégia tvorby verejných priestranstiev*, Joint Strategy aktivita 3.3, Dunaj: TU Wien and UrbSpace, dostupné na: <http://urbanspace.rec.org/files/Joint-Strategy-in-Slovak.pdf>

Strussová, M., Petříková, D. (2009): *Možnosti a predpoklady občianskej participácie v udržateľnom sídelnom rozvoji*, *Sociológia* 41, 2009, č. 4, str. 354-379

Worpole, K., Knox, K. (2007): *The social value of public spaces*, Joseph Rowntree Foundation, York, Str.: 1-15